

אורי וישעי

הרב יהושע שפירא, ראש ישיבת ההסדר ר"ג

לך אָמַר לְבִי

במזמור "לדוד ה' אורי וישעי" שאנו אומרים מראש חודש אלול ועד שמיני עצרת, מתאר דוד המלך במילים מיוחדות ונשגבות כיסופים וכמיהה לקרבת ה': "לך אָמַר לְבִי בְקִשׁוּ פָנַי אֶת פְּנֵיךָ ה' אֲבַקֵּשׁ"¹. ברצוננו להתבונן בפסוק זה ובמזמור כולו, ולהבין מה צפון בתוכם בהקשר לעבודת ימי התשובה.

הפסוק "לך אמר לבי" מוקשה מבחינה תחבירית. במשמעותו הפשוטה, יש בו קריאה של הלב לאדם לבקש פניו של הקב"ה. המילה "לך" שבתחילת הפסוק מתפרשת על ידי רש"י וראשונים נוספים במשמעות של למענך, בשליחותך, בשמך².

כלומר, דבר ה' מתגלה באמצעות שליח, הוא לבו של האדם, אשר משמיע לאדם קול בשמו של הקב"ה וקורא לו לבקש את פני ה' "בקשו פני". דוד המלך מזהה במעמקי לבו, ומתוך כך בגניזת הלב של כל אחד ואחד, קול אלוקי המבקש בשם ה' 'בקש את פני', ואכן לבו של האדם נענה לקול האלוקי ופונה לבקש את ה': "את פניך ה' אבקש".

ניתן להשוות פסוק זה לפסוק אחר שמלווה אותנו כל חודש אלול, "אני לדודי ודודי לי", שגם בו יש ביטוי של אהבה הדדית: כפי שהקב"ה אומר "בקשו פני" ואנחנו משיבים "את פניך ה' אבקש", כך אנו פונים אל הקב"ה והוא פונה אלינו - "אני לדודי ודודי לי".

אף על פי כן, שני הפסוקים מספרים סיפור שונה. בפסוק "אני לדודי ודודי לי" הרעיה מספרת את אהבתה לדמות שלישית, ואילו הפסוק "לך אמר לבי" הוא כולו פנייה ישירה בלשון נוכח. מפני ההבדל הזה, עוצמת האהבה המתגלה בשני הפסוקים הללו היא שונה לחלוטין. כשהרעיה מספרת לחברותיה על אהבתה לדודה, היא נותנת

1. תהלים כז ח.

2. רש"י: "בשבילך בשליחותך אומר לי לבי בקשו כולכם ישראל את פני ואני שומע לו...".

ביטוי נייטרלי למה שכבר קיים, ובכך היא מציפה ומעוררת בקרבה את האהבה במידה מסוימת.

לעומת זאת, כאשר הרעיה פונה אל אהובה ומגלה לו את אהבתה, יש בכך התפרצות של האהבה בעצמה, ללא מרחק וללא כל פער ותיווך. האהבה עצמה חיה ונובעת. הגילוי הזה מטלטל את כל האישיות, חושף את נימיה הרוטטים ופורט עליהם את פריחת האהבה.

על אף דברינו, לכאורה היה נראה לומר שישנה מעלה בפסוק "אני לדודי ודודי לי", משום שיש בו התמסרות ונתינת העצמי. זאת לעומת המילים "לך אמר לבי בקשו פני" שאין בהן התמסרות, אלא בקשה שהאהוב יאיר פניו אלינו. אלא, שלמרות שהתמסרות היא מעלה, בעומק אופיה של האהבה דווקא בבקשה ישנה מעלה יתרה. אזכור המילים "ודודי לי" כתגובה להתמסרות הרעיה, מלמד שעם כל מעלת ההתמסרות, ישנה מעלה גדולה עוד יותר למי שמתמסר ויודע שגם הצד השני מסור אליו חזרה.

זהו יסוד גדול שלימד הרמ"ק שבאהבה לעולם שותפים שניים. לעומת היראה שאדם חש עם היצר הטוב לבדו, בלא השתתפות הצד השני שבלב; האהבה משתפת עמה את היצר הרע, את הנאת עצמו, כמו שדורשים חז"ל "בכל לבבך - בשני יצריך"³. האהבה תמיד משתפת עמה הנאה ועונג לאדם, וכל האישיות מתפשטת ומקבלת נוכחות גבוהה יותר מחמת האהבה הזו, כדברי האדמו"ר הזקן - "יש מי שאוהב", שמי שמתמלא באהבה ממילא מתמלא בישות. לכן באהבת ה', בין אם מצוות ליהנות ניתנו או לאו ליהנות ניתנו, ישנה חובה ליהנות מפני שזהו עניין האהבה.

דווקא מסיבה זו, האהבה נמצאת במדרגה עליונה יותר מהיראה. "אני לדודי" זוהי מסירות מלאה שלא מן השפה ולחוץ, הנוגעת לתוך האישיות. האדם נותן עצמו לדודו, וכן להפך דודי נותן עצמו לי. אך למעלה מזאת במדרגות האהבה מכוון הפסוק: "לך אמר לבי בקשו פני". זהו קשר של מאור פנים שממלא ונותן חיים לשני הצדדים כאחד.

וּפְנִינֵי אֵלֵיכֶם

בקשר שבין שניים אנו מוצאים ארבע מדרגות שונות זה לפנים מזה: אחור, שמאל, ימין ופנים. בהפניית העורף, בחינת אחוריים, מבטא האדם את חוסר רצונו בקשר, ובכך בא לידי ביטוי נתק מוחלט. הדבר דומה לאדם שהטילו עליו להאכיל רב מחבלים בכלאו עד להעמדתו לדין. בוודאי שאותו אדם יבצע את תפקידו מתוך הפניית עורף, "כמאן דשדי בתר כתפוהי", ולא מתוך רצון פנימי.

למעלה מזאת, כשאדם נותן לאחור ביד שמאל, אם כי השמאל דוחה, קיימת ביניהם תקשורת מסוימת, ואין ביניהם נתק מוחלט. למעלה מזאת, בנתינה ביד ימין ישנו גילוי של חסד ואכפתיות. למעלה מן הכול, בפנייה ישירה פנים מול פנים קיים קשר פנימי של מאור פנים, גילוי הפנימיות ורצון עצמי שאני חפץ בך.

הפנימיות יכולה להיות מרובת פנים, אך במילים "בקשו פני" מדובר גם בפניות מכל דבר אחר, כפי שמפרש רש"י את הפסוק "ופניתי אליכם"⁴ - "אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם"⁵. השלילה הזאת מחדדת את הכוליות והבלעדיות. אין משהו אחר, רק אני ואתה. בלעדיות מעין זו אנו מוצאים בשמיני עצרת. בחג הסוכות אנו מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם, ואילו בשמיני עצרת אנו מקריבים פר אחד כנגד כנסת ישראל, וכלשונם של חכמינו, אומר הקב"ה לישראל - "עשו לי סעודה קטנה"⁶ - רק אני ואתם. זהו הצד העצמי של מאור הפנים.

בגילוי של הקב"ה כלפי עם ישראל אנו מוצאים התגלות עצמית מעין זאת. כשהקב"ה נתן לנו את התורה במאור פנים, יש בכך גילוי שלו יתברך, "אתה נגלית בערפילי טוהר"⁷. לא רק זאת, אלא שנתניה זו נעשית מתוך רצונו הפנימי הנוגע בעצמיות אישיותו. התורה היא גילוי שלו יתברך כביכול, "אנא נפשי כתבית יהבית"⁸. ישנה כאן התמסרות עצמית, כפי שהסברנו לגבי "אני לדודי ודודי לי", אולם מעבר לכך, גם מאור פנים - "פנים בפנים דיבר ה' עמכם"⁹.

4. ויקרא כו ט.

5. ראה ספרי דברים טז טז: "את פני ה' אֵלֶיךָ" - אם אתה עושה כן, פונה אני מכל עסקי ואיני עוסק אלא בך".

6. סוכה נה ע"ב.

7. מוסף לראש השנה.

8. שבת קה ע"א.

9. דברים ה ד.

גילוי האהבה המתרחש במילים "לך אמר ליבי" הוא גילוי אהבה פנימי ביותר, הוא גילוי התרחשות האהבה בעצמה. הקב"ה מתגלה אלינו מתוך רצון פנימי מתוך שהוא מתפנה מכל דבר אחר, נותן לנו את עצמו ומאיר את כל אישיותנו במאור פניו.

גם בברכת כוהנים אנו מוצאים שהקב"ה מתגלה בשלוש דרגות לפני ולפנים. הברכה הראשונה "יברכך ה' וישמרך", יש בה נתינה חיצונית של שפע ברכה. הברכה השנייה "יאר ה' פניו אליך", יש בה נתינת הפנימיות ומאור פנים. הברכה השלישית "ישא ה' פניו אליך", יש בה נתינה של העצמיות, עד כדי "וישם לך שלום" שהקב"ה הנקרא 'שלום' נותן לנו את עצמו.

בְּקֶשׁוֹ פָּנָי

מעבר לכך שהקב"ה מאיר פנים, חפץ בנו, פונה מכל דבר בעולם ונותן לנו את עצמיותו, בפסוק "לך אמר לבי בקשו פני" מתגלה דרגת מאור פנים עליונה, עמוקה ופנימית עוד יותר. דרגה זו נוגעת בעצם ההחלטה שלו יתברך לתת לנו את מאור הפנים והפנימיות. זוהי מדרגה עמוקה עוד יותר ממסירותו אלינו, משום שהיא המפתח ונקודת ההכרעה של הכול.

בבקשת פניו של ה' יש, כביכול, חוצפה, בכך שאנו מתערבים בעצם רצונו של הקב"ה ובעצם בחירתו והחלטתו למי יאיר פניו. על פי רוב בחורה אינה מעיזה להגיד לבחור שיבחר בה להיות אהובתו. להתערב בכך זו תהיה פלישה לאוטונומיה הפרטית שלו. אולם מדרגתו של יהודי היא שיש בו את העוז להיות מבקש פני ה', להתערב בפנים פנימיות, במקום שבו מוכרעת ההחלטה על האהבה, ולבקש מהקב"ה שיבחר בנו, "את פניך ה' אבקש" שיהיה דודנו ויתמסר אלינו כל כולו. הרב חרל"פ מסביר ששעת סעודה שלישית הנקראת בזוהר הקדוש שעת "רעווא דרעווין", היא השעה העליונה שבה מתגלה רצון עליון זה, שהקב"ה רוצה לרצות את האהבה. זהו גילוי עמוק ופנימי לאין ערוך מעצם רצונו בנו.

אם כן, העבודה של 'מבקשי פניך' אינה שייכת רק לדרישה להיות מואר מהאהבה האלוקית על שלוש דרגותיה: חיצוני, פנימי ועצמי שלה, אלא להגיע לשורשה, להשתתף במקום של בעל הרצון ובעל האהבה. בעבודה זו אנו, כמבקשי ה', מעיזים לדון איתו יתברך בשאלה את מי הוא יאהב, ואף להכריע בשאלה זו. גם מן הצד השני, הקב"ה גם הוא פונה אלינו ומבקש אותנו "בקשו פני", שנבקש ממנו שהוא יאהב רק אותנו. הקב"ה רוצה אותנו במקום הפנימי הזה שבו הוא מכריע את מי

לאהוב. יחד עם זאת, קיים הבדל עצום בין בקשתנו את פניו לבקשה שלו, שהוא מבקש שנבקש את פניו. ההבדל הוא האם המקום של ההכרעה הוא אוטונומי לגמרי ולכן נעול וחתום, ובכל זאת אנו מצליחים לחדור אותו, או שמא המקום האישי הזה, לכאורה, נפתח בעבורנו ואנו נעשים רצויים ושותפים עמו.

לעומת המילים "אני לדודי" שיש בהן התמסרות, המילים "את פניך ה' אבקש" מבטאות אהבה וקרבה. הבקשה היא מהלך של התקרבות אל מקום שהוא לגמרי שלו יתברך. מנגד, כשהקב"ה מצדו אומר אלינו "בקשו פני", בכך הוא מכריז ואומר שהוא אכן מעוניין ורוצה שנהיה שם אתו. את הקרבה הזו הוא רוצה יותר מכול, משום שגם במקום הכי 'אישי' שלו הוא רוצה שותפות מלאה.

הדבר דומה לחתן שאוהב את רעייתו, אך ההחלטה לאהוב אותה היא החלטה אוטונומית שלו בלבד. בכל זאת, דווקא את המקום האישי והאינטימי ביותר שלו הוא רוצה לחלוק יחד עם רעייתו. הדוד מכניס את רעייתו לתוך המקום שבו מתרחשת ההחלטה שלו את מי לאהוב, ובכך מביע את רצונו שגם המקום הזה בעצמו יהיה שייך גם לה. כביכול גם ההחלטה לבחור ברעיה היא החלטה משותפת לשני בני הזוג.

ביחס לקב"ה הדבר אפשרי, כביכול, משום שכיוון שבאמת אנו חלק ממנו, חלק אלוק ממעל, אנו שותפים עמו לבחור בנו. ממילא הקב"ה רוצה שאנו נבקש את פניו, שניתן ביטוי לכך שאנו שותפים עמו, גם במקום העמוק ביותר שבו הוא מחליט את מי לבקש.

אֶת פְּנֵיךְ ה' אֲבַקֵּשׁ

בהעמקה בפסוק "לך אמר לבי" אנו מוצאים כמה דרגות של קשר וקרבה. בדרגה הראשונה הקב"ה לא רק מדבר על האהבה אלא מאיר פניו, ובכך מתגלה חיות האהבה בעצמה, הרוטטת והחיה.

בדרגה שנייה הרעיה פורצת את האהבה שהדוד נותן את עצמו. היא פונה אל המקום האוטונומי שלו ומבקשת מדודה שייתן לה את עצמו.

בדרגה השלישית, עמוק יותר, הדוד נענה לרעייתו. במילים "בקשו פני" הוא פותח לרווחה את המקום האישי שלו להיות המקום של רעייתו.

למעלה מן הכול בדרגה הרביעית, אומרת הרעיה לדודה שהוא אינו צריך להכניס אותה למקום האוטונומי שלו, משום שהיא בעצמה יודעת שזהו מקומה שלה.

באופן דומה אנו מוצאים כי בין בני זוג אוהבים ישנם מצבים בהם הם אומרים אחד לשני: "אתה לא צריך להגיד לי שאתה מאיר פנים אליי, אני יודעת זאת לבד". פעמים אומרים: "אני רוצה להיות מעורבת בהחלטה שלך להאיר אליי פנים". פעמים פותח הדוד לרעייתו להיות שותפה עמו בכך, ופעמים אומרת הרעיה שהיא אף אינה צריכה לשמוע שהיא שותפה בהכרעה למי להאיר פנים, משום שהיא יודעת שמקום ההחלטה של אהבתו אותה הוא מקומה הטבעי, והיא שותפה בו לחלוטין. היא כולה בשליחותו ובשמו של דודה.

לכאורה אפשר היה להסתפק בכל המעלות העליונות הצפונות במילים "לך אמר לבי בקשו פני" שמנינו כאן, ויש להבין מדוע נוספות על כך המילים "את פניך ה' אבקש"? לכאורה יש בכך אף ירידה בדרגות. הרי מנינו שהדרגה הראשונה היא מאור פנים, הדרגה השנייה היא "את פניך ה' אבקש", הדרגה השלישית היא "בקשו פני", והדרגה הרביעית היא "לך אמר לבי". לכן יש לשאול מדוע לאחר שלב הרעיה אומר לה שדודה פונה ואומר לה 'בקשו פני', יש צורך לומר שעליה לבקש את פניו, שהרי היא כבר בת בית אצלו?

יש להשיב ולומר שהמילים "את פניך ה' אבקש" בסיום הפסוק מלמדות שישנו תענוג עצום שהרעיה תיכנס פנימה דווקא ב"חוצפה", כביכול היא אינה בת בית שם. רק כך יורגש התענוג של המפגש המיוחד.

העובדה שהרעיה נכנסת פנימה מתוך שהיא כביכול מחציפה פנים ומעיזה לבוא מבחוץ ללא תלות בבקשה של אהובה, יוצרת את העונג של המפגש בין השניים. כביכול אומרת הרעיה שגם אם דודה לא היה מבקש שהיא תבקש את פניו, היא הייתה מבקשת אותו בלי תלות בו.

יש כאן בקשה שאין בה רק חזרה על שנאמר אלא חידוש. בקשה שבאה למרות הפשיטות ואף על פי כן. העונג נוצר מתוך כך שהרעיה יודעת לקרוא את המקום הפנימי שהוא שורש כל האהבה של מסירת עצמו, והיא יודעת שאהובה רוצה שהיא תהיה איתו שם. עונג נוסף, גדול יותר, הוא, שהרעיה בטוחה מצד עצמה שדודה רוצה אותה בלי תלות בצד השני, בין אם הוא פותח לה ובין אם לאו.

אם כן, המילים "לך אמר לבי בקשו פני" הן מילים המבטאות פנייה ישירה של רעיה לדודה בשעת האהבה. יש בהן ביטוי לקשר אהבה חי ונוגע והן מבטאות העמקה פנימה בקשר הזוגי. הרעיה פונה ואומרת לאהובה שהוא אינו צריך לומר לה דבר, אלא שלבה יודע שהוא רוצה שהיא תבקש את פניו ותגיע לשורש שממנו הוא מוסר את עצמו. לאחר מכן היא מוסיפה ואומרת שבעצם בקשתה אינה תלויה בבקשתו, משום שגם אם הוא לא היה פותח לה, היא הייתה מבקשת מעצמה.

לְדוֹד ה' אֹרִי וַיִּשְׁעֵי

מהו מקומו של פסוק מיוחד זה, "לך אמר לבי", בתוך פרק התהילים שבו הוא מופיע? המבנה של מזמור זה שבו אנו עוסקים, נראה מוזר ומוקשה. בתחילה אומר דוד שהקב"ה מאיר לו - "ה' אורי". לאחר מכן הוא מוסיף שה' אינו רק מאיר אלא גם מצילו - "וישעֵי ממי אִירָא". כביכול הייתה הווה אמינא גדולה של יראה ופחד, אך הקב"ה הוא מקור הכוח "מעוז חַיִּי". הפסוקים מסבירים שהפחד נגרם ממלחמה העלולה לבוא - "בְּקִרְבִּי עָלֵי מְרַעִים לְאָכַל אֶת בְּשָׂרֵי צְרִי וְאֵיבֵי לִי", וכן - "אם תַּחְנֶה עָלֵי מַחְנֶה לֹא יִירָא לְבִי אִם תִּקְוֶם עָלֵי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטָח".

לאחר מכן אומר דוד המלך "אֶחָת שְׂאֵלְתִי מֵאֵת ה' אֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שְׁבֵתִי בְּבֵית ה' כֹּל יְמֵי חַיֵּי לַחַזוֹת בְּנַעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ". תוכן פסוק זה נראה שייך לפן המאיר והבטוח - "אורי", ולא לפן שיש בו יראה ופחד, אולם לאחר מכן נאמר "כִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֶכֶה בְּיוֹם רָעָה יִסְתַּרְנִי בְּסֶתֶר אֱהָלוּ בְּצוּר יְרוּמָמֵי". כלומר, אין כאן רק בקשה להסתופף בהיכלו של מלך ובאורו, אלא יש בכך הצלה מן הרעה שבחוץ. דוד ממשיך ואומר שהקב"ה מצילו מאויביו, ולכן הוא שר ומודה לה: "וְעֵתָה יְרוּם רֵאשִׁי עַל אֵיבֵי סְבִיבוֹתַי וְאֲזַבְּחָה בְּאֱהָלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה אֲשִׁירָה וְאֲזַמְרָה לָהּ".

לאחר מכן ממשיך דוד המלך בזעקה לקב"ה מתוך הצרה שבה הוא נתון: "שְׁמַע ה' קוֹלִי אֲקָרָא וְחַנּוּנִי וְעֲנֵנִי". מיד לאחר מכן הוא פונה בבקשה שכולה קרבת ה' ובקשת פניו מתוך ביטחון שלם: "לך אמר לבי בקשו פני".

דוד המלך נזכר במקום עמוק ופנימי, ונכנס למקום של ביטחון ושלווה עד כדי חוצפה כלפי שמיא בכך שהוא מבקש להיכנס פנימה למקום האינטימי ביותר - "אֶת פְּנִיךָ ה' אֲבַקֵּשׁ".

בפסוק שלאחר מכן שב דוד לבקשתו וזעקתו: "אל תסתַר פְּנִיךָ מִמֶּנִּי אֵל תַּטּ בְּאֶף עֲבָדְךָ עֲזָרְתִי הָיִיתָ אֵל תִּטְשֵׁנִי וְאֵל תַּעֲזֹבֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׁעֵי". כלומר, דוד מבקש מהקב"ה שלא ינהג עמו באף וכעס ולא יעזבהו. "כִּי אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְה' יֹאסֶפְנִי". כל בקשת הפנים הייתה בגלל ההווה אמינא שישנו הסתר.

מתוך העיון במזמור זה עולה, שכינוייו של הקב"ה המופיעים בתחילתו, 'אורי וישעי', שלובים זה בזה: הקב"ה גם מושיע וגם מאיר, נסתר ונוכח, רחוק וקרוב. אפשר לומר שהתרוצצות מעין זו מתוארת בשיר השירים, ספר האהבה שבין קודשא בריך הוא לישראל- התרוצצות שבין חיפוש למציאה ובין מרדף לקרבה. נראה לומר שגם בעבודת התשובה עוברת נפש האדם מהלך מעין זה בין אהבה ליראה ובין אמונה לביטחון.

עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה בְּיָמֵי הַחֹל וּבְשָׁבַת

בעבודת התשובה שבימי החול של עשרת ימי תשובה נמצא האדם במאבק ובמלחמה קשים כנגד היצר הרע- "אם תחנה עליי מחנה", "אם תקום עליי מלחמה". בימים בהם הקב"ה קרוב אלינו, גם היצר הרע קם כנגדנו.

לאדם ישנה ציפייה שדווקא בימים הללו, בעשרת ימי תשובה, לא תהיה מלחמה מעין זו, אך זוהי ציפייה מוטעית. יצר הרע רק מגביר חיילים. הוא תכסיסן נפלא ופועל בכל הנקודות שבהן אנו משקיעים את מרב כוחותינו על מנת להוציא את כל הרוח מהמפרשים. לעיתים נדמה שהיצר הרע עובד "שעות נוספות" ופועל ביתר שאת דווקא בימים הללו של עשרת ימי תשובה, גם ב'נעילה' וב'כל נדרי', והמלחמה כנגדו היא קשה.

מספרים על רבי לוי יצחק מברדיטשוב שעלה להיות שליח ציבור בפסוקי 'אתה הראית' בליל שמחת תורה, נפשו הייתה מתרוצצת וכולו נסער. הוא המתין דקות ארוכות אל מול הדוכן ולבסוף אמר: "אם אתה כזה תלמיד חכם, למדת תורה הרבה ושימשת גדולי ישראל, אז תהיה אתה בעל תפילה". לאחר מכן הוא ירד מן הבמה והשאיר את הדוכן ריק.

שאלו אותו על פשר מעשיו, וענה ר' לוי יצחק שכשרצה לומר 'אתה הראית' בא אליו היצר הרע והתחיל להכות בו, והוא ניסה לסלקו מעליו, אך היצר הרע טען כנגד ר' לוי יצחק שהוא חלק ממנו, ואם כן, איך הוא יכול להיות בעל תפילה ב'אתה הראית'?! אמר לו ר' יצחק: "אני למדתי במעזריטש". ענה כנגדו היצר הרע: "גם אני הייתי

במעזריטש יחד אתך". ענה לו ר' לוי יצחק: "אני שימשתי את המגיד". ענה כנגדו היצר הרע: "גם אני שימשתי את המגיד יחד אתך". ענה לו ר' לוי יצחק: "אני שקעתי בתורה". ענה כנגדו היצר הרע: "גם אני שקעתי בתורה יחד איתך". אמר ר' לוי יצחק ליצר הרע: "אם כן, אם שימשת את המגיד, והיית במעזריטש, ולמדת תורה, תהיה אתה בעל תפילה".

לנוכח המאבק והמלחמה כנגד היצר הרע מבין האדם שהוא לבדו אינו יכול לנצח במערכה. רק אם הקב"ה יעזרהו יכול יוכל לו. "ה' מעוז חיי ממי אֶפְחָד". כל זמן שאדם חושב שניצחון היצר הרע תלוי בו, אין הוא מצליח במלחמה, אך כאשר האדם שומט את האחיזה לטובת הכל יכול ושם מבטחו בקב"ה לבדו שהוא יעזרהו, אז חל המהפך ובא הניצחון. "אם תִּקְוֶם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטָח".

כשהאדם מבין ששום דבר לא בידו, תפקידו של היצר הרע בטל. כל עניינה של המלחמה הוא לדחוף אותנו לגלות ולהיזכר ש"אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו"¹⁰. באמצעותה נזכר האדם שכל חייו כולם תלויים בה' לבדו, והוא נדחף תחת חיקו של הקב"ה.

מתוך המאבק והניצחון פורץ הרצון לדבקות אלוקית: "אֶחָת שְׂאֵלְתִי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שְׁבִיתִי בְּבֵית ה' כֹּל יְמֵי חַיֵּי לַחַזוֹת בְּנַעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ". הקב"ה אינו רק 'ישעי' מציל, מושיע ומגן, אלא הוא נעשה גם 'אורי' מאיר, משפיע ואהוב.

כל אדם שעושה תשובה עובר תהליך מעין זה. בתחילה הוא נלחם בעצמו, אך נזכר שרק הקב"ה יכול לו והוא בורח לקב"ה. שם הוא חש טוב טעם ודעת ופונה אל ה' - "לך אמר לבי".

התנוצצות הביטחון היא מועטה וחלשה כשהמלחמה ניטשת ברקע, אך היא זו שמזכירה שוב ושוב להיכנס פנימה. המאבק שדוחף את האדם לבקש את הישע של הקב"ה, בסופו של דבר נוגע בכך שהוא יתברך נעשה גם האור שלו. תשובה מעין זו של אהבה והסתופפות תחת אור ה', היא חלק מעבודת התשובה השייכת לשבת תשובה, לעומת המלחמה שעיקרה בימי החול.

¹⁰. בבא בתרא עה ע"א

אם כן, עבודת התשובה כולה כוללת את שני הצדדים המופיעים במזמור "לדוד ה' אורי וישעי". הקשר בין 'אורי' ל'ישעי' הוא שלמות התשובה: טוב האור של בקשת ה', "לך אמר לבי", יחד עם התגברות הישועה אל מול המלחמה, "אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח".

יהי רצון שנזכה, בעזרת ה', לדרך המשלבת את השניים, זה בזה. "קְוֵה אֵל ה' חֲזַק וַיֵּאמֶר לִבִּי וְקוֹה אֵל ה'".